

Стојана Петровић¹

Проф. др Гордана Станковић, проф. др Ранка Рачић:
ПАРНИЧНО ПРОЦЕСНО ПРАВО

(Универзитет у Бањој Луци, Правни факултет, 2017)

Грађа књиге садржајно је систематизована у деветнаест међусобно повезаних дијелова. У првом дијелу аутори уводе читаоце у проблематику поступка за остваривање права, а која је обрађена у књизи. Други дио посвећен је питањима грађанског судског поступка и грађанског процесног права, односно основним појмовима парничног поступка. Трећи дио говори о основним појмовима парничног поступка. Четврти дио обрађује материју субјеката процесног права (суда, странака, трећег лица и заступника). Пети дио књиге говори о основним процесним начелима, шести дио о парничној дјелатности, седми – о привременом обустављању парничне дјелатности, а осми дио о парничним трошковима. Првостепени парнични поступак, односно тужба, обрађен је у деветом дијелу књиге, а одбрана од тужбе у десетом дијелу. Десети дио говори и о новим захтјевима за пресуду у току парнице, једанаести о мирном рјешавању спорова у току парнице и алтернативним методама за рјешавање спорова. Припремном поступку посвећен је дванаести дио књиге. О главној расправи аутори књиге писали су у тринаестом дијелу. Четрнаести и петнаести дио књиге говоре о доказивању и доказним средствима. Петнаести дио посвећен је судским одлукама, а поступку по правним лијековима шеснаести дио. Редовни правни лијекови обрађени су у седамнаестом дијелу, ванредни правни лијекови у осамнаестом дијелу, а посебни парнични поступци у деветнаестом. Попис коришћене литературе и садржај књиге дат је у прилогу књиге.

Кључне ријечи: *парнични поступак, одлуке суда, правни лијекови, посебни парнични поступци.*

Опредјелјење законодавца да 2013. г. изврши поприлично обухватну интервенцију у измјени појединих института парничног поступка било је основни мотив због којег су се аутори одлучили објавити ово треће, измијењено и допуњено издање уџбеника под насловом *Парнично процес-*

¹ Виши асистент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци, stojana.petrovic@pf.unibl.org

но право. Чињеница да је уџбеник издат 2017. г. свједочи томе да су ауторке имале намјеру да, са одређене и одговарајуће временске дистанце посматрају, те да са свима који се буду упистили у проучавање материје парничног поступка читајући овај уџбеник, подијеле цјеловиту слику теоријске оправданости и практичне учинковитости појединих законодавних рјешења из 2013. г.

Правни факултет Универзитета у Бањој Луци издавач је уџбеника *Парнично процесно право*. Књига је исписана на укупно 588 страна текста, попис коришћене литературе дат је у наредне 4 стране, а садржај књиге обухватио је посљедњих 15 страна књиге.

Аутори књиге су проф. др Гордана Станковић, редовни професор у пензији Правног факултета Универзитета у Нишу и проф. др Ранка Рачић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Источном Сарајеву и Правног факултета Универзитета у Бањој Луци. Ради се о угледним академским радницима, са богатом научном каријером од преко 10 уџбеника, те преко 250 научних и стручних радова, објављених код нас и у иностранству на тему различитих правних института парничног поступка.

Према својој концепцији, актуелним питањима парничног поступка која прецизно научно обрађује, те према методолошкој орјентацији, ова научна књига јединствена је на подручју Босне и Херцеговине по томе што обрађује материју парничног поступка, онако како то предвиђају рјешења законодавца у Републици Српској. Књига је писана научним језиком, а њен научни стил одликује јасноћа, прецизност, одмјереност, те приступачност и онима који се правом не баве као својом професијом, а којима је потребно да потраже одговоре на нека питања парничног поступка.

У првој глави књиге *Парнично процесно право*, разматрају се кључна питања грађанскоправног поступка за остваривање права и облика правне заштите.

У другој глави аутори књиге говоре о појму, структури, циљевима и значају грађанског судског поступка.

Основни појмови парничног поступка, као што су шема и правна природа парнице, процесноправни однос, предмет парнице и предмет парничног поступка, процесне претпоставке и субјекти процесног права, разматрани су у наредној глави.

Четврта глава посвећена је суду, његовој организацији и надлежностима, те странкама и њиховим заступницима, трећим лицима у парници, основним процесним начелима, парничној дјелатности, привременом обустављању парничне дјелатности, те парничним трошковима, као основним појмовима парничног поступка. У вези са овим питањима, књига је

обухватила законодавна рјешења усвојена посљедњим измјенама Закона о парничном поступку Републике Српске из 2013. г. Наиме, аутори књиге посебну пажњу посветили су питањима које је законодавац обухватио измјенама из 2013. г. а која се односе на дужност суда да сада, до правноснажности одлуке, пази да ли рјешавање спора спада у судску надлежност, те на интервенцијско дејство пресуде у парници између странке и умјешача, а нарочито су се позабавили условима за изјављивање приговора којим се отклања интервенцијско дејство пресуде.

Институти првостепеног поступка, као што су тужба, одбрана од тужбе, нови захтјеви за пресуду у току парнице, мирно рјешавање спора у току парнице и алтернативне методе рјешавања спорова, припремни поступак, главна расправа, доказивање, доказна средства, закључно са судским одлукама, такође су претрпјели значајне иновације 2013. године. Због тога, али и због значаја наведених института, аутори књиге су се њима бавили посебно систематично и студиозно у петој глави књиге. Аутори књиге примјећују да законодавно рјешење, према којем се тужбом за утврђење може захтијевати да суд утврди повреду права личности независно од тога да ли је он тражио накнаду штете представља директну посљедицу приближавања материјалног права процесном праву. Поступак за рјешавање спорног правног питања представља новину у нашем парничном законодавству. Како аутори књиге то оправдано примјећују, увођење овог поступка у парничну процедуру везано је за остваривање захтјева постављених одредбом чл. 6. Европске конвенције о људским правима и основним слободама, те одредбама Препоруке Р (95)5 Савјета Европе, а која се односи на увођење и унапређивање жалбених поступака у грађанским и привредним предметима. Такође, аутори основано закључују да чињеница да законодавац поставља дужност првостепеном суду који је покренуо поступак за рјешавање спорног правног питања, у захтјеву мора, поред кратког приказа утврђеног стања ствари у конкретној парници и навода странака о спорном правном питању, те разлога због којих се суд обраћа за рјешавање спорног правног питања, навести и приложити и сопствено тумачење спорног правног питања, онемогућава суд да овај поступак користи да би прибавио мишљење о спорном правном питању од Врховног суда, иако за то не постоје законом прописани услови.

Поступком по правним лијековима, редовним и ванредним, те карактеристикама посебних парничних поступака, аутори су се бавили у посљедњој глави књиге. Међу најзначајнијим законодавним рјешењима у вези са правним лијеком жалбом, представља одредба која регулише то да се првостепена пресуда поводом жалбе може укинути и предмет вра-

тити првостепеном суду на поновно одлучивање само једанпут, осим уколико се ради о пресуди на основу признања, пресуди на основу одрицања и пресуди због пропуштања. Из тога произлази да је првостепени суд дужан одмах, по пријему рјешења којим је укинута првостепена пресуда и предмет враћен на поновно суђење, заказати припремно рочиште. Аутори књиге закључују да ће то у пракси значити да ће првостепени суд редовно заказивати припремно рочиште у оваквој ситуацији. Осим тога, аутори су се бавили и новим ванредним правним лијеком – ванредном ревизијом, коју је законодавац увео измјенама парничног поступка 2013. г. Законодавац је овај ванредни правни лијек регулисао из потребе за уједначавањем судске праксе у интересу правне сигурности с једне стране, те у настојању да се изазову промјене у тумачењу права, а које могу имати утемељење у новим изворима права, у правним стандардима, или у пракси Европског суда за људска права.

Посљедње странице књиге посвећене су посебним парничним поступцима, а посебно су занимљиви прикази направљени за поступке који су новоуведени 2013. г., а који се тичу заштите колективних права и интереса грађана.

Сви важнији теоријски ставови, као и одредбе закона које имају различита тумачења у теорији, у овој књизи поткрепљени су и ставовима из домаће и иностране судске праксе.

Због тога овај уџбеник можемо препоручити као вриједан прилог намјери академске професије да расвијетли сва спорна процесна питања грађанског права.